

Komitean kokous

Aika 5.9.2022 klo 9:00–12:00

Teams-etäkokous

Osallistujat

Pasi Moisio, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, puheenjohtaja (x)

Veli-Mikko Niemi, sosiaali- ja terveysministeriö, 1. varapuheenjohtaja (x)

Heli Backman, sosiaali- ja terveysministeriö, 2. varapuheenjohtaja (-)

Liisa Siika-aho, sosiaali- ja terveysministeriö, 3. varapuheenjohtaja (x)

Eveliina Pöyhönen, sosiaali- ja terveysministeriö, 4. varapuheenjohtaja (x)

Jäsenet:

Tarja Filatov, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Matias Mäkynen, Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä

Riikka Slunga-Poutsalo, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä (-)

- varajäsen Kaisa Juuso, Perussuomalaisten eduskuntaryhmä (x)

Arto Satonen, Kokoomuksen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Elina Valtonen, Kokoomuksen eduskuntaryhmä

Katri Kulmuni, Keskustan eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Pekka Aittakumpu, Keskustan eduskuntaryhmä

Bella Forsgrén, Vihreä eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Noora Koponen, Vihreä eduskuntaryhmä

Anna Kontula, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Jussi Saramo, Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä

Anders Norrback, Ruotsalainen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Veronica Rehn-Kivi, Ruotsalainen eduskuntaryhmä

Sari Essayah, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä (x)

- varajäsen Antero Laukkanen, Kristillisdemokraattinen eduskuntaryhmä

Harry Harkimo, Liike Nyt -eduskuntaryhmä (-)

Pysyvät asiantuntijat:

Marjaana Maisonlahti, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Raimo Antila, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Mikko Horko, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Jaana Rissanen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Essi Rentola, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Ulla Härmäläinen, valtiovarainministeriö (x)

Kimmo Ruth, työ- ja elinkeinoministeriö (x)

Virpi Hiltunen, opetus- ja kulttuuriministeriö (x)

Susanna Siitonen, oikeusministeriö (x)

Tommi Laanti, ympäristöministeriö (x)

Outi Antila, Kansaneläkelaitos (x) klo 11.30 alkaen Marjukka Turunen (x)

Antti Koivula, Työterveyslaitos (x)

Heikki Hiilamo, Terveystieteiden tutkimuskeskus (x)

Mikko Kautto, Eläketurvakeskus (x)

Ilkka Oksala, Elinkeinoelämän keskusliitto EK (x)

Anna Kukka, Kunta- ja hyvinvointialueyönantajat KT (x)

Janne Makkula, Suomen Yrittäjät (-)

Pirjo Väänänen, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry (x)

Minna Ahtiainen, STTK ry (x)

Katri Ojala, Akava ry (x)

Hanna Tainio, Suomen Kuntaliitto (x)

Eija Koivuranta, SOSTE Suomen Sosiaali ja terveys ry (x)

Titta Hiltunen, Suomen nuorisoalan kattojärjestö Allianssi ry (x)

Sari Kokko, Vammaisfoorumi ry (x)

Sihteerit:

Milja Tiainen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Eeva Vartio, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Susanna Rahkonen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Sara Mäkäraïnen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Maarit Lassander, valtioneuvoston kanslia (-)

Ritva Liukonen, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Katariina Pursimo, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Simo Mentula, valtiovarainministeriö (x)

Susanna Polvi, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Inka Syväjärvi, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Viestintä:

Anna Työrinoja, sosiaali- ja terveysministeriö (x)

Asiantuntijat:

Toomas Kotkas, Helsingin yliopisto (x)

Eeva Nykänen, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (x)

Martti Hetemäki, Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto (x)

Asialista

1. Kokouksen avaus ja ohjelma

Puheenjohtaja avasi kokouksen. Todettiin osallistujat.

2. Edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Hyväksyttiin edellisen kokouksen pöytäkirja liitteen 1 mukaisena.

3. Työsuunnitelma: Taustoittavien ja linjaavien lukujen käsittely ja päätöksenteko

Liisa Siika-aho esitteli syksyn työsuunnitelman (liite 2) sekä välimietinnön lukujen käsittely- ja päätöksentekoprosessit.

4. Sosiaaliturvauudistuksen valtiosääntöoikeudellisista reunaehdoista

Toomas Kotkas esitteli VN TEAS Sosiaaliset perus- ja ihmisoikeudet sosiaaliturvauudistuksessa (SOPU) -hankkeen tähänastisia tuloksia sosiaaliturvauudistuksen valtiosääntöoikeudellisista reunaehdoista. Tarkastelussa olivat toimeentuloturvan yhdenvertaisuus, toimeentuloturvan vastikkeellisuus sekä vähimmäisturvan ja perusturvan välinen suhde. Ks. liite 3.

5. KESKUSTELUA JA KYSYMYKSIÄ LUVUSTA 1 (Liite 4)

Keskustelussa tuotiin esiin, että erilaiseen kohteluun tulisi olla paitsi hyväksyttävä peruste, myös toimiva vaikutusmekanismi, jonka mukaan velvoitteella voidaan tosiasiallisesti vaikuttaa perusteeseen (esim. nuorten työllistymiseen).

Sosiaalinen integraatio hyväksyttävänä perusteena henkilöillä, jotka eivät työllisty avoimille työmarkkinoille, jolloin velvoitteen tavoitteena olisi syrjäytymisen ehkäisy: miten velvoitteet ovat käytännössä toimineet verrokkimaissa? Lisäksi solidaarisuus-, legitimizeetti- ja kustannus-hyöty-aspektit. Esim. jos sosiaalisella integraatiolla voidaan ehkäistä henkilöiden ajautumista yhä vaativampien sosiaali- ja terveystalvelujen piiriin, voidaan saada kustannushyötyjä. Osallisuuskulma: mikä rooli oikeudella osallistua on tässä kokonaisuudessa?

Välimietinnön 1 luku s. 12: tiedonhallinnan ohjausta kyllä tapahtuu, mutta ohjausta tehdään usealta taholta eikä ohjaus siten ole yhteen sovitettua.

Välimietinnön lukujen 1 ja 2 luonnoksia voi kommentoida myös myöhemmin.

Tiedoksi THL [blogi](#) perusturvan tasosta Suomessa.

6. Sosiaaliturvan kattavuus ja rahoitus

Martti Hetemäki esitteli sosiaaliturvan kattavuutta ja rahoitusta huoltosuhteen näkökulmasta. Ks. liite 3.

7. KESKUSTELUA JA KYSYMYKSIÄ LUVUSTA 2 (Liite 5)

Keskustelussa tuotiin esiin, että väestörakenteen muutoksesta johtuen sosiaaliturvamenot ovat olleet pitkään kasvussa, taustalla sosiaaliturvan laaja kattavuus Suomessa sekä maksajien vähenevä määrä. Huoltosuhteeseen vaikuttavat syntyvyys, kuolleisuus ja maahanmuutto. Matalaa syntyvyyttä ja työvoimapulaa ei voida kokonaan paikata vanhuuseläkeiän korottamisella ja työllisyysasteen nostamisella. Tämä aiheuttaa haasteita rahoituspohjan kestävyydelle. Myös työperäisellä maahanmuutolla voidaan lisätä työvoiman määrää.

Tuotiin esiin, että pohjoismaisen sosiaaliturvajärjestelmän neljä kulmakiveä ovat kattavuus, riittävä taso, syyperusteisuus ja rahoituksen kestävyys. Suomella on ikärakenteesta johtuen huonoimmat edellytykset siirtyä pois syyperusteisesta järjestelmästä. Ratkaisevaa on, miten etuudensaajia tuetaan palveluin. Tällä kaudella palvelujärjestelmään kohdistuvia merkittäviä muutoksia ovat työllisyyspalvelujen siirto kuntien vastuulle sekä oppivelvollisuuden laajentaminen. Tuotiin esiin, että työvoimapulaa on jo nyt aloilla, joihin ei vaadita pitkää koulutusta ja joilla työtä voidaan tehdä lyhyelläkin perehdytyksellä. Onko kyseessä kannustinloukkuongelma vai onko osa väestöstä syrjäytynyt työelämästä niin, että työllistyminen osaamisvaatimuksiltaan vähäisiinkin töihin on vaikeaa? Palvelut tulee ulottaa kaikkiin työttömiin ja kaikkien työttömien työllistymisedellytyksiä ja -mahdollisuuksia tulee parantaa. Lisäksi pitäisi houkutella Suomeen osaavaa työvoimaa ja nostaa maahanmuuttajien työllisyysastetta. Kaikissa Pohjoismaissa

ulkomailla syntyneiden työllisyysaste on selvästi matalampi kuin keskimääräinen työllisyysaste. Se, miten Suomeen tulevat saataisiin sujuvammin työmarkkinoille, tulisi nostaa politiikan keskiöön.

Keskusteltiin siitä, vähentäisikö perustulo, jossa ei ole velvoittavuutta, työllisyyttä.

Syyperusteisen ja velvoittavan järjestelmän logiikka on siinä, että etuudensaajat, kuten työttömät työnhakijat, ovat palvelujen piirissä. Tuotiin esiin, että tutkimustiedon perusteella perustulomallit alentavat jonkin verran työllisyyttä.

Tuotiin esiin, että yhteiskuntamme taloudellinen kestävyys ei ole itseisarvo, mutta se on edellytys sille, että pystymme toteuttamaan kansalaisten hyvinvointia tavalla, jonka olemme kokeneet arvokkaaksi.

Välimietinnön 2 luku ilmastonmuutoksen taloudelliset uhkakuvat: luontokato ja muut ympäristökatastrofin osat tulisi myös huomioida.

TAUKO

8. PERIAATEKESKUSTELU (Lukua 5 varten)

Puheenjohtaja esitteli uudistuksen perustelut ja tavoitteet (TOIMI-hanke ja asettamispäätös), sosiaaliturvan uudistamisessa huomioon otettavia keskeisiä peruseriaatteita ja -valintoja sekä perusturvaetuuksien yhtenäistämisen / yhden perusturvaetuuden vaihtoehtoa. Ks. liite 3.

9. Kansanedustajajäsenten puheenvuorot

Puheenvuoroissa tuotiin esiin, että tulevaisuudessa hallitusneuvotteluissa tullaan määrittelemään komitean jatkotyötä. Perustavanlaatuisissa kysymyksissä eduskuntapuolueilla on näkemyseroja. Vaikuttaa siltä, että pitkän aikavälin uudistamisen periaatteista on vaikea päästä yksimielisyyteen. Ensi vaiheessa tavoitteena olisi perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhden perusturvaetuuden määrittely syyperusteisuuden pohjalta. Tavoitteena sosiaaliturvan yksinkertaistaminen ja yhtenäinen perusetuus. Pohdittava lisäosia (esim. kannustimet, osallistumislisät) ja perhekohtaisia harkinnanvaraisia osia. Yhden

perusturvaetuuden valmistelun osalta ei vielä sitouduta pitkän aikavälin uudistamisen periaatteisiin.

Kun työ etenee, toivotaan myös kustannusvaikutusarvioita, arvioita vaikutuksista julkiseen talouteen ja työllisyysasteeseen. Työkyvyttömyyseläke (kansaneläke- ja takuueläkejärjestelmät) ei ehkä tulisi ensi vaiheessa mukaan. Opintotuen mukaan ottamista on arvioitava. Ansioturvan, viimesijaisen turvan ja asumistukien käsittely on myös keskeistä komitean työssä. Ansioturvaa joudutaan tarkastelemaan myös perusturvaetuuksien yhtenäistämisen yhteydessä.

Tulisi myös tarkastella alle 25-vuotiaiden (työttömyysturvan ehdot) ja yli 55-vuotiaiden tilannetta, sekä turvan yksilökohtaisuutta ja perhekohtaisuutta ja kannustinloukkuihin puuttumista.

Keskustelussa todettiin, että eduskuntapuolueilla on yhteinen näkemys siitä, että perusturvaetuuksien yhtenäistämisen ja yhden perusturvaetuuden mahdollisuuksien tarkastelu on komiteatyön seuraava askel.

10. KESKUSTELU

Keskustelussa tuotiin esiin, että eduskuntapuolueet eivät välttämättä pääse yksimielisyyteen sosiaaliturvan uudistamisen suurista tai pienemmistäkään kysymyksistä. Enemmistön kannan tulisi siten ratkaista.

Tuotiin esiin, että yksilökohtaisten perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen voi olla mahdollista, vaikkakin haastavaa. Sen sijaan perhe- ja ruokakuntakohtaisten tukien, kuten asumistuen ja toimeentulotuen, yhdistäminen yksilökohtaisiin perusturvaetuuksiin on erittäin vaikeaa.

Tuotiin esiin, että nykyjärjestelmän uudistuksia (välimietinnön 4 luku) tulisi vielä eteenpäin, jotta uudistus etenee.

Puheenjohtaja veti keskustelua yhteen siten, että 5 luvun valmistelua tehdään huomioiden perusturvaetuuksien yhtenäistämisen ja yhden perusturvaetuuden selvittäminen syyperusteisuuden pohjalta.

11. Muut asiat

Komitean seuraavissa kahdessa kokouksessa käsitellään välimietinnön 4 lukua eli nykyjärjestelmän uudistamista koskevia ehdotuksia.

Tiedoksi:

- Opiskelija- ja nuorisojärjestöjen kuuleminen 2.5.2022 (Liite 6)
- Lapsi- ja perhejärjestöjen kuuleminen 19.5.2022 (Liite 7)
- VN TEAS Eri poluilla työllisyyteen: Suomen sosiaaliturvajärjestelmän erityispiirteet ja ongelmakohdat kansainvälisessä vertailussa ([Linkki raporttiin](#))
- VN TEAS Kohti hyvinvointitalouden ohjausmallia: Hyvinvointilähtöisen politiikkaohjauksen ja hallinnan näkökulmia sosiaaliturvan kehittämisessä sekä yhteiskuntapolitiikassa ([Linkki raporttiin](#))
- Negatiivinen tulovero ja työtulotuki: Työryhmäraportti ([Linkki raporttiin](#))

12. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja kiitti osallistujia aktiivisesta keskustelusta ja päätti kokouksen.

Liitteet

Liite 1 Pöytäkirjan luonnos

Liite 2 Työsuunnitelma

Liite 3 Diaesitys

Liite 4 Välimietinnön luvun 1 luonnos (Nykyjärjestelmän rakenne ja periaatteet)

Liite 5 Välimietinnön luvun 2 luonnos (Sosiaaliturvan taso ja rahoitus)

Liite 6 Opiskelija- ja nuorisojärjestöjen kuuleminen 2.5.2022

Liite 7 Lapsi- ja perhejärjestöjen kuuleminen 19.5.2022